

Božidar Jezernik (ur.), *Kulturna dediščina in identiteta*. – Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009 (Zbirka Zupaničeva knjižnica; 31). – 352 str.

Zbornik *Kulturna dediščina in identiteta* objavlja trinajst prispevkov, katerih avtorji so (bili) večinoma podiplomski študenti na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Večina v zborniku objavljenih prispevkov je tako nastala kot elaborat, nekateri pa so tudi izseki samostojnega, ponovno večinoma podiplomskega izobraževanja in raziskovalnega dela. Izjema je uvodni prispevek urednika Božidarja Jezernika, ki je bil tudi mentor omenjenim študentskim seminarskim izdelkom. Zakaj torej takšna natančna analiza provenience posameznih besedil? Zato, ker so si članki v zborniku vsebinsko in metodološko sicer precej različni, tudi po obsegu lastnega raziskovalnega (terenskega, arhivskega idr.) dela oziroma po povzemanju obsežne humanistične in družboslovne literature o razmerju med dediščino in identiteto. A po drugi strani že bežen pregled večine seznamov literature pri člankih pokaže na dokaj jasno rdečo nit, na nekaj skupnih, »nujnih« oziroma »obveznih« referenc, kakor je npr. delo Davida Lowenthala, *The Past is a Foreign Country* (1985). Gre za več člankom skupna izhodišča, na katera so avtorji vpenjali lastne analize. Na slovenske primere se nanaša največ besedil, od katerih se nekatera posvečajo predvsem posamičnim zgodovinskim obdobjem, druga pa se ustavljajo tudi ob sedanjosti.

Tako se Božidar Jezernik v prispevku z naslovom "Slovenska kulturna dediščina in politika" posveti rabi dediščine v zgodovini, do sredine 20. stoletja, ter predvsem z analizo periodičnih in literarnih virov osrednjo pozornost nameni procesom slovenske nacionalizacije oziroma politizacije kulture. Bojan Knific analizira oblačilno dediščino in začetke kostumiranja folklornih skupin, Katja Jerman obravnava preimenovanje ulic v Novi Gorici, Alenka Bartulović pa z analizo zgodovinskih in literarnih diskurzov obravnava turške »vpade« na območje Slovenije in kot dediščino odnosa do njih predstavi sodoben odnos do graditve džamije v Ljubljani.

Več besedil analizira zgolj sodoben odnos med dediščino in identiteto na Slovenskem: Viktor Škedelj Renčelj tradicijo in (tehnično oziroma kulturno) dediščino predstavlja kot antropocentrična koncepta, ki Kulturo povzdiguje nad Naravo (tako so npr. Sečoveljske soline kot naravna dediščina in vrednota danes sicer zaščitene, a njihova (neizkoriščena) narava ljudem predstavlja predvsem »mrtvi kapital«). Andrej Gregorač in Maja Veselič v članku »Dediščina nakupovalnega vozička« razmišljata o po eni strani razlikah med pojavi, povezanimi s porabništvom in dediščino, po drugi pa tudi o sorodnosti med njimi. Po njunem mnenju se namreč tako kulturna dediščina kot porabništvo sučeta okoli identitete, oboje pa nastaja tudi kot posledica izbiranja. Dvoje besedil se ukvarja z vprašanjem varovanja oziroma prenove. Dragica Marinič in Iza Verdel na primeru prenove starega mestnega jedra Maribora oziroma z zavzemanjem za t. i. kreativno industrijo pritrjujeta Davidu Lowenthalu, da glavni namen spominjanja ni ohranjanje preteklosti, ampak njeno prirejanje za opleševanje sedanjosti in manipuliranje z njo. Dušan Štepec avtorefleksivno

analizira konservatorsko vrednotenje dediščine, ki je kljub jasnim strokovnim merilom po njegovem mnenju še vedno predvsem estetično, subjektivno in podrejeno aktualnim družbenim interesom. Sodobne medijske konstrukte dediščine obravnavajo Andreja Čokl, Tea Hlačer, Saša Poljak Istenič in Nataša Visočnik, ki so na primeru časnika *Delo* analizirale zvrsti, vrste, žanre in rubrike, v katerih se pojavljajo besedila o dediščini, priložnosti, ob katerih jih je največ, teme, ki jih obravnavajo, besede in besedne zveze v zvezi z določenimi temami, pa tudi funkcije dediščine, ki jih navajajo analizirana besedila. Avtorice je zanimalo, kakšen odnos do dediščine slikajo članki, prispevek pa sklenejo s predlogi za manj stereotipizirano novinarsko poročanje (tudi) o dediščini.

V zborniku je tudi nekaj besedil, ki razmerje med dediščino in identiteto analizirajo na neslovenskih primerih. Tako ustvarjanje večetnične kitajske in homogene japonske identitete popisujeta Maja Veselič in Nataša Visočnik, Ona A. Čepaityte Gams pa se ob rekonstrukcijah Dvorca vladarjev Velike kneževine Litve v Vilni in mestnega dvorca v Berlinu natančneje ukvarja s konceptom avtentičnosti v spomeniškem varstvu. Živa Gobbo, Andreja Mesarič in Anja Mesarič se ustavljajo ob pojmu evropska identiteta in analizirajo njeno pojavnost, idejo in izključevalnost, Teja Hlačer in Katerina Ferkov pa v svojem članku povzemata predvsem mnenja, kdaj in zakaj naj bi v zgodovini prišlo do povezave med pojmom kulturna dediščina in identiteta.

Ko vsebinski pregled sklenemo z nazadnje omenjenim besedilom, se zdi, da bi si ta tema nekoliko več pozornosti zaslužila že prej. Zbornik *Kulturna dediščina in identiteta* imamo lahko za nadaljevanje prizadevanj Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, da se po dveh zbornikih, izišlih leta 2005 (*Dediščina v očeh znanosti* in *Dediščina v rokah stroke*; Županičeva knjižnica 12 in 14), koncept dediščine teoretično še naprej osmišlja in reflektira, da o dediščini ne razmišljamo le kot o aplikativni kategoriji. Verjetno se lahko strinjamo, da je to ne le pohvalno, ampak v slovenskem prostoru, kjer so takšna dela prej izjema kot pravilo, predvsem tudi potrebno. Ob tem mislim še posebej na nekatere izmed objavljenih člankov, npr. na izvirna, zanimiva in raziskovalno dobro podprta besedila o politizaciji kulture na Slovenskem, o antropocentričnosti dediščine kot koncepta, o medijskih konstruktih dediščine, kitajski, japonski in evropski identiteti, povezave med članki pa dostikrat ustvarja tudi besedilo o različnih konceptih avtentičnosti v spomeniškem varstvu. In tu se vračam na že izraženo misel, da bi si besedila npr. na začetku zaslužila nekakšen uvod, povezovalno besedilo, ki bi pojasnilo ne le, kako je zbornik nastal, temveč morda že omenjeno rdečo nit med pojmi kulturna dediščina - identiteta - avtentičnost in podobnimi. Zbornik sicer resda lahko beremo kot »nadaljevanje«, ki predvideva poznavanje omenjenih del, prav tako je nabolje, če se sami lotimo branja temeljne literature o obravnavani temi. Če je upati, da delo ob omenjenih dveh postaja učno gradivo, tak uvod ne bi bil odveč. Morda bi se z njim dalo ogniti včasih bolj, drugič manj obsežnim uvodom v posamične članke, ki se največkrat dotikajo prav naslovne teme. Ob vseh neogibnih sestavinah takšnega znanstvenega dela, kot so vsebinsko

in pojmovno kazalo ter podatki o avtorjih, pa bi besedilom lahko dodali vsaj še kratke povzetke v tujem jeziku.

Če torej soglašamo, da je še vedno oziroma morda vse bolj aktualno vprašanje, kako danes ravnati z dediščino oziroma, kaj naj bi nas kot raziskovalce v zvezi z dediščino zanimalo, menim, da je mogoč odgovor ponudil Rajko Muršič v zborniku *Dediščina v očeh znanosti* (2005): opazujemo lahko, v čem posamezniki in skupnost vidijo svojo dediščino in kako je to, kar spoznavajo kot dediščino, postavljeno v upravno-političnem prostoru; po drugi strani pa je zanimivo tudi, kako posamezniki vidijo to, kar ima uradno status dediščine. Če to povežemo z zbornikom *Kulturna dediščina in identiteta*, se zdi, da so aktualna predvsem vprašanja: zakaj posamezniki in skupnosti nekaj spoznavajo kot dediščino, kaj drugega pa ne, kako s to dediščino povezujejo svojo identiteto, kolikšen delež tega, kar različni posamezniki in skupnosti spoznavajo kot svojo dediščino, je del upravno-političnega prostora in kaj je iz njega izpuščeno. Enako aktualno pa je tudi vprašanje, koliko se različni posamezniki in skupnosti zares identificirajo s tistim, kar je uradno prepoznano kot dediščina. Ali, če nekoliko poenostavim in povzamem, kar je Ullrich Kockel označil za eno pomembnejših vprašanj sodobnega raziskovanja dediščin oziroma tradicij - za koga, kdaj in zakaj so posamezne dediščine, tradicije in z njimi povezane identitete pomembne in legitimne, kdaj in zakaj pa o njihovem pomenu ne moremo govoriti? Zbornik *Kulturna identiteta in dediščina* tako prinaša, kakor se zdi, predvsem pogled na vprašanja o spoznavanju, izbiranju dediščine, o dediščini v javnem in upravnem prostoru, medtem ko so bolj zasebne percepcije dediščine in identitete, relevantnost in legitimnost »uradnih« dediščin in identitet za ljudi morda tema za kakšno od naslednjih izdaj.

Mateja Habinc